

предъ количеството, или съ други думи — да се приложи репрезентативната метода.

Второ. Международниятъ статистиченъ институтъ указва, „че дори и въ случайтѣ, при които разполагаме съ пълни сведения за цѣлата маса, дори и тогава бихме могли да се задоволимъ съ разработването само на една частъ отъ тѣхъ, стига само да се работи методично“.

Трето. „Икономията въ трудъ, време и срѣдства, която се получава, ако се ограничи анкетата само върху частъ отъ сведенията, често дава възможностъ да се използватъ събранитѣ сведения много по-пълно, отколкото ако се оперира съ съвокупнитѣ сведения. По тоя начинъ много по-основно може да се проучи всѣки поставенъ за разглеждане въпросъ“.

Нѣкои отъ противницитѣ на репрезентативната метода изтъкватъ следнитѣ аргументи: а) по-широкитѣ обществени кръгове, заявяватъ тѣ, не ще вѣрватъ въ резултатитѣ отъ тая метода и б) опасно е, казватъ тѣ, да не би властитѣ да й дадатъ предимство въ ущърбъ на общото масово преброяване, което, както е известно, изисква повече материални срѣдства.*) И дветѣ тия възражения сж много характерни тъкмо за старата германска статистическа школа на Г. Майръ и неговитѣ последователи. Да се възражава срещу първото почти нѣма смисълъ: възприела ли е науката веднъжъ известни получени резултати като правилни, то „по-широкитѣ обществени кръгове“ просто на просто сж длъжни да й се подчинятъ, защото научната истина никога и никжде не се установява посрѣдствомъ общо гласуване отъ страна на профани. Колкото се отнася до второто възражение, то, струва ни се, тукъ вече се кръстосватъ пжтищата на по-големии и по-богати държави, къмъ които се отнася може би даже сегашна Германия, отъ една страна, и на такива сравнително малки и бедни държави, като България, отъ друга. *Даже да допуснемъ*, че една богата държава може да си позволи *разкоша* да издържа единъ статистически апаратъ, размѣртъ на който не се оправдава напълно отъ действителнитѣ нужди, България не е въ състояние да си позволи тоя разкошъ. Стремейки се въ всички случаи къмъ съвсемъ точното и съвсемъ изчерпателното статистично наблюдение при крайно ограниченитѣ срѣдства, които държавата отпуска на Главната дирекция на статистиката, ще се получи само това, че пълнотата на наблюденията ще отиде за смѣтка на скоростта на публикацията и за смѣтка на общия обемъ на работата на Гл. дир. на стат. За България въпросътъ не бива да се поставя

тъй: коя метода въобще ще даде по-точни резултати — дали изчерпателното наблюдение или пъкъ неговиятъ *сурогатъ* — репрезентативното наблюдение, а трѣбва да се постави по следния начинъ: при паричнитѣ срѣдства и при апарата, съ който Гл. дир. на статистиката фактически разполага, кое е по-добре: *дали да се издаватъ сборници отъ резултатитѣ на изчерпателното наблюдение, но съ закъснение съ 3, съ 5, а понъкога и повече години, и при това върху твърде ограниченъ кръгъ отъ въпроси, или пъкъ да се издаватъ резултатитѣ отъ репрезентативното изследване върху значително по-широкъ кръгъ въпроси и то още на следната година следъ самото преброяване?* Резултатитѣ, наистина, могатъ и да не бждатъ съвсемъ точни, но *границитѣ на възможнитѣ грѣшки винаги предварително могатъ да бждатъ измѣрени и опредѣлени.* Нека напомнимъ още, че държавата тъкмо сега има належаща нужда да има на разположение редица статистични сведения за народното стопанство, съ които Гл. дир. на статистиката още не разполага. Такива сж, напр., сведенията за селското стопанство въ връзка съ плана на М-вото на земедѣлието, сведенията за индустрията въ връзка съ закона за насърчение на мѣстната индустрия и за митническата политика, сведенията за народния доходъ и за семейнитѣ бюджети въ връзка съ борбата срещу репарациитѣ и т. н., и т. н.

Внѣ отъ всичко това, не ще е излишно да напомнимъ и следнитѣ нѣща.

Първо. Твърде голѣмъ е броятъ на ония случаи, при които въ сжщностъ съвсемъ не се нуждаемъ отъ абсолютна точностъ на статистичнитѣ цифри, съ които оперираме. Съвсемъ безразлично ни е, напр., дали населението на България сутринята на 1 януарий 1927 г. е било точно 5,483,125 души, или пъкъ 5,490,000; не е отъ такава голѣма важностъ дали въ България презъ 1924 г. сж се раждали 39·8 или 39·7 или пъкъ 39·9 души на хиляда; съставлявала ли е общата сума на вноса за 1927 г. точно 6,133,042,000 лева или може би 6,150,000,000 лв.; съвсемъ не е тъй важно дали въ 12 часа презъ нощта срещу 1 януарий 1927 г. свинетѣ въ Айтоска околия сж били точно 5311 или може би 5400, или пъкъ обратно — 5200 и т. н. Трудно е даже и да си представимъ такъвъ нѣкой случай, при който за работата на единъ държавникъ, практикъ или дори на нѣкой ученъ теоретикъ подобни дребни разлики да иматъ каквото и да било *реално* значение. Общо взето, да се увеличаватъ нѣколкократно разходитѣ по произвеждането на статистическото наблюдение, само за да можемъ да си доставимъ удоволствието да блеснемъ и да се похвалимъ съ абсолютна точностъ на цифритѣ и *то тамъ, гдето тая точностъ не е въобще необходима* — това вече не ще бжде ученъ педантизъмъ, а

*) Това е мнението на проф. Zahn: вж. статията на г. Ст. Димитровъ — „XVI-та сесия на Междун. стат. институтъ“, Спис. на Бълг. ик. д-во, г. XXV, кн. 1—3, стр. 133—134.